

Чорний Б. П.

ШЛЯХИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ОБ'ЄКТИ КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ УКРАЇНИ

У статті розглянуто існуючі шляхи залучення приватних інвестицій в об'єкти комунальної власності, проаналізовано умови їх запровадження. Проведено порівняльний аналіз використання державно-приватного партнерства та моделі держзакупівель для об'єктів комунальної власності соціального призначення. Обґрунтовано переваги застосування державно-приватного партнерства порівняно з традиційною схемою залучення приватних інвестицій.

Ключові слова: комунальна власність, інвестування, державно-приватне партнерство (ДПП), приватний інвестор.

1. Вступ

Наявність значної кількості об'єктів комунальної власності змушує органи влади шукати нові механізми та підходи до управління такими підприємствами. Частково такі підприємства перетворюється на ринкового сподарюючі суб'єкти, а частково — стають об'єктами суто соціальної сфери по наданню соціальних послуг населенню.

У ст. 142 Конституції України [1] визначено, що комунальна власність є матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування і включає, зокрема, рухоме і нерухоме майно, що є у власності територіальних громад, сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад. Комунальна власність на сучасному етапі стає не тільки матеріальною основою місцевого самоврядування, але і джерелом фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

В цілому, сучасний стан місцевого та регіонального розвитку характеризується відсутністю належного матеріального, фінансового, кадрового та іншого ресурсного забезпечення, необхідного для виконання завдань і повноважень органів місцевого самоврядування, кризою житлово-комунального господарства, систем енергопаливодозабезпечення і соціальної інфраструктури, поглибленням диспропорцій у соціально-економічному стані територіальних громад і регіонів.

Місцева влада із року в рік змушена працювати в умовах обмеження власних фінансових ресурсів і глибокої залежності від державного бюджету. Місцеве самоврядування залишається приреченим на стагнацію і залишається формальною декларацією, що аж ніяк не відповідає європейським цінностям, які проголошені у Європейській хартії місцевого самоврядування [2].

За таких умов держава мусить втручатися, регулювати та збалансовувати місцеві бюджети, а кожен регіон повинен шукати свої індивідуальні шляхи поповнення місцевих бюджетів в залежності від специфічних особливостей регіону. Цим обґрунтовується актуальність проведення досліджень найбільш взаємовигідних шляхів залучення інвестицій в об'єкти комунальної власності.

2. Аналіз літературних даних і постановка проблеми

Проблеми залучення інвестицій в об'єкти комунальної власності, зокрема управління комунальною власністю, досліджувалися вітчизняними та зарубіжними науковцями та фахівцями. Окремі аспекти проблематики висвітлені в працях таких вчених, як Г. П. Антонієва, В. І. Кравченко, О. П. Кириленко, І. О. Луніна, В. М. Опаріна, Р. Педерсона, С. І. Юрія [3–5]. Проблеми реформування комунального господарства знайшли своє відображення у наукових роботах багатьох вчених-економістів та практиків галузі: О. М. Білянського, Т. М. Качала, Ю. Г. Лега, І. Г. Мельник, Н. І. Олійник та ін. [6–9].

Переважна більшість дослідників вважають, що більшість місцевих органів влади недостатньо об'єктивно оцінюють роль комунальної власності і можливості його використання в інтересах збільшення прибутків і розв'язання соціальних проблем місцевого населення та не розглядають спільне майно як стратегічний актив, яким необхідно кваліфіковано управляти.

Метою проведених досліджень є аналіз існуючих шляхів залучення приватних інвестицій у об'єкти комунальної власності та визначення найбільш доцільних механізмів для цього в економічному просторі України.

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити наступні основні задачі:

1. Проаналізувати існуючі інструменти залучення інвестицій у об'єкти комунальної власності та визначити найбільш доцільні з них, враховуючи вітчизняні економічні передумови.
2. Виконати порівняльний аналіз обраних інструментів з тими, що використовуються наразі за рядом визначальних параметрів.

3. Результати досліджень

В цілому, в Європі розроблено три моделі реформування та розвитку житлово-комунального господарства. Англійська модель передбачає повну приватизацію житлово-комунальних об'єктів. Германська ж передбачає акціонування підприємств та організацію галузі при умові, що основний пакет акцій належить муніципалітету.

Третя модель — французька, яка передбачає сполучення комунальної власності на об'єкти та управління ними з боку приватного бізнесу на умовах довгострокових договорів оренди та сукупних інвестиційних угод [9].

З точки зору підвищення ефективності фінансового забезпечення комунального господарства особливу актуальність в сучасних умовах господарювання набуває французька модель, яка передбачає залучення в комунальну власність приватного капіталу через застосування наступних форм:

- контракт на виконання робіт (сервісні контракти) та/або управління підприємством (контракти на управління);
- приватизація;
- оренда/лізинг;
- СУП (угоди «будувати — управляти — передавати»);
- СУВ (угоди «будувати — управляти — володіти»);
- приватизація;
- концесія.

Ці форми партнерства розрізняються в основному рівнем розподілу ризиків між партнерами: від першої до останньої форми зростає ризик, а також управлінська та інвестиційна відповідальність приватного сектора.

Мета сервісних контрактів — зниження вартості наданих державою послуг через залучення субпідрядників за конкурсом (за державним замовленням), в якому можуть брати участь підприємства та організації будь-якої форми власності. Зазвичай подібні контракти укладаються на короткий термін (від 6 місяців до 1 року). Відповідальність за управління проектами та капітальними інвестиціями покладається на державного партнера.

Контракти на управління переносять відповідальність за управління та здійснення проекту на приватного партнера (приватне підприємство отримує фіксовану оплату за управління проектом). Тривалість таких контрактів становить від 3 до 5 років. Мета укладання такого контракту — поліпшення управління деякими державними (комунальними) активами або майновими комплексами шляхом залучення на конкурсній основі компетентної приватної керуючої компанії.

При оренді (лізингу) приватний партнер орендує комунальний об'єкт у державного партнера і бере на себе відповідальність за управління та здійснення діяльності. Інвестор отримує право на основний потік доходу (за винятком плати за оренду), він поділяє більшу частину комерційного ризику своєї діяльності. Прибутковість приватного партнера залежатиме від того, наскільки він зможе знизити витрати (ціни), але при цьому відповідати стандартам якості відповідно до контракту. Таким чином, у приватного партнера мається стимул до ефективного функціонування. За органами влади залишається відповідальність за капітальні вкладення, які можуть частково або повністю здійснюватися за рахунок орендної плати [10].

У концесії приватний партнер несе відповідальність не тільки за управління та ефективне функціонування підприємства, але також і за інвестиції. Право власності на майно залишається у держави, а що стосується права на новостворене інвестором майно, то воно повертається державі після закінчення терміну контракту (зазвичай після 25–30 років). Концесія регулюється контрактом (договором), який встановлює цілі функціонування, якість послуг, стандарти роботи, угоди щодо капітальних

інвестицій, механізми встановлення тарифів, правила поведінки у разі виникнення спірних ситуацій і т. д.

Найбільш популярна в країнах, що розвиваються, методика взаємодії влади та бізнесу була розроблена в 1998 р. Всесвітнім банком [11]. Це модель державно-приватного партнерства «PPP» (Public — Private Partnerships). Дана модель має багато юридичних форм в межах різноманіття умов такого партнерства.

Залучення приватних компаній до реалізації проектів за схемами державно-приватного партнерства є альтернативою до традиційної схеми реалізації проектів державою за допомогою бюджетного фінансування (модель держзакупівель) [12].

Першою країною, яка застосувала державно-приватне партнерство, є Великобританія. Зараз схему ДПП використовують багато європейських країн, в т. ч.: Іспанія, Португалія, Франція та ін. [13]. Мотивацією до переходу даних країн до застосування схем ДПП замість традиційних державних закупівель при реалізації інфраструктурних проектів є:

- застосування інноваційних технологій, якими володіє приватний сектор;
- передача проектних ризиків приватному партнеру, який має більше досвіду управління такими ризиками;
- зниження вартості будівництва за рахунок застосування оптимальних технологій і мотивації приватного партнера на зниження обсягу інвестицій;
- фінансування капітальних вкладень за рахунок приватних, а не державних коштів.

У табл. 1 наведено порівняння використання традиційної схеми та схеми ДПП. Для порівняння були обрані критерії, найбільш значущі для оновлення стану об'єктів комунальної власності та реалізації їх соціального призначення [14–16]:

- етапність державного фінансування будівництва (реконструкції) об'єкта;
- ефективне управління ризиками;
- мотивація на використання інноваційних технологій;
- зниження вартості проекту та обсягів державного фінансування.

Слід зазначити, що крім значних переваг схеми ДПП, існує значний ряд зобов'язань публічного партнера, які висловлюються у вигляді гарантій, без прийняття яких привабливість ДПП для бізнесу істотно знижується [16].

В європейських країнах за схемами ДПП реалізуються проекти будівництва високотехнологічних об'єктів, наприклад, у транспортній галузі: будівництво мостів, тунелів, високошвидкісних автомобільних доріг, розвиток аеропортів і розвиток високошвидкісного залізничного сполучення.

В Україні на даний момент основоположною схемою при реалізації проектів інвестування у значні об'єкти комунальної власності є традиційна схема державних закупівель, коли держава укладає окремі контракти на проектування, будівництво та експлуатацію. Як показує практика, застосування цієї схеми не забезпечує залучення необхідних технологій і не призводить до зниження вартості реалізації проектів.

Згідно із законодавством Європейського співтовариства, передача комерційних ризиків приватному партнеру є основним критерієм відмінності механізмів концесійної моделі від механізму здійснення державних закупівель.

Таблиця 1

Порівняння схем реалізації проектів: традиційної та ДПП

Параметри оптимізації об'єктів комунальної власності	Традиційна схема	Схема ДПП
Ефективне управління технологічними ризиками. Забезпечення високої якості та безпеки діяльності об'єктів комунальної власності	Не досягається ефективне управління ризиками внаслідок розриву компетенцій представників приватного сектору.	Приватний партнер приймає технологічні ризики і керує ними на всіх стадіях реалізації проекту.
Зниження вартості проекту та обсягів державного фінансування	Немає мотивації на зниження вартості проекту. Проектування і будівництво повністю фінансуються за рахунок бюджетних коштів.	Схема ДПП мотивує приватного партнера на зниження вартості проекту. Капітальні витрати за проектом фінансуються приватним партнером при частковому державному фінансуванні.
Досягнення ефекту ціна/якість за рахунок ефективної передачі ризиків за проектом	Не застосовується.	Досягається ефект співвідношення ціни/якості при раціональному розподілі ризиків.
Зменшення термінів будівництва (реконструкції)	Зниження термінів будівництва не досягається з причини відсутності належної мотивації.	Зниження термінів будівництва досягається за рахунок правильної мотивації схеми ДПП.
Етапність державного фінансування будівництва (реконструкції)	Державне фінансування проекту відбувається на стадіях проектування та будівництва. Державі необхідно вишукувати і вкладати великі обсяги грошових коштів за невеликий проміжок часу.	Державним коштом частково фінансується створення інфраструктури, а також виплачуються сервісні платежі за послуги якісної інфраструктури, розподілені на весь термін дії проекту (які можуть бути зменшені на розмір отриманої плати з кінцевих користувачів, при передачі подібної функції приватному партнеру).
Мотивація на використання інноваційних технологій	Не досягається мотивація на використання інноваційних технологій.	Приватний партнер мотивований на застосування оптимальних технологій, для забезпечення балансу вартості та якості метрополітену.

Відповідно до постанов Європейського економічного співтовариства модель ДПП, яка передбачає платежі за експлуатаційну готовність і виключає передачу комерційних ризиків, повинна розглядатися як «державні закупівлі», а не «ДПП» [17].

4. Висновки

1. Створення підприємств комунальної форми власності, здатних бути джерелом доходів до місцевих бюджетів і забезпечувати послуги соціального характеру — напрям роботи органів місцевого самоврядування, який має охоплювати комплекс питань. Подальше становлення комунальної власності в Україні має відбуватися на основі функціонального підходу, тобто критерії формування комунальної власності як джерела економічної самодостатності територіальних громад мають відповідати повноваженням органів місцевого самоврядування та інтересам населення відповідної території і забезпечувати ефективне функціонування місцевого господарства.

2. За результатами проведеного порівняння здійснення проекту за допомогою механізмів державно-приватного партнерства з традиційною формою реалізації інвестиційних проектів можна зробити висновок про оптимальність використання схеми ДПП, яка призводить до найбільш ефективного управління фінансуванням, високої якості робіт та скорочення термінів реалізації, а також до використання оптимальних проектних технологій та будівельних рішень, для досягнення балансу високої якості інфраструктури і витрат на проект.

3. Комунальна власність територіальної одиниці має обмежуватися тими об'єктами, що дають змогу місцевим органам виконувати функції щодо забезпечення життєдіяльності населення. З метою підвищення рівня та якості надання послуг соціального характеру місцеві органи повинні знаходити раціональні пропорції між комунальними підприємствами та суто приватними об'єктами. Такий підхід попередить втрату соціально

значимих об'єктів комунальної власності і забезпечить стійкі фінансові джерела.

Література

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 черв. 1996 р. [Текст]. — К.: Преса України, 1997. — 80 с.
2. Європейська хартія місцевого самоврядування. Пояснювальна записка. (Хартію ратифіковано Законом України № 452/97-ВР від 15.07.97) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: \www/ URL: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/PDF/Ukrainian/122-Ukrainian.pdf>
3. Юрій, С. Еволюція власності в умовах становлення ринкових структур [Текст] / С. Юрій // Вісник економічної науки України. — 2008. — № 2(14). — С. 3–6.
4. Pederson, R. Establishing real estate asset management system [Text] / R. Pederson // ICMA (International Citi Management Association). Wash. — Vol. 21. — № 4.
5. Лук'яненко, І. Г. Аналіз та моделювання основних статей видатків місцевих бюджетів України [Текст] / І. Г. Лук'яненко // Культура народів Причорномор'я. — 2004. — № 51. — С. 43–47.
6. Толуб'як, В. Підвищення ефективності підприємств комунальної власності у завданнях наповнення бюджетів місцевого самоврядування [Текст] / В. Толуб'як // Вісник НАДУ при Президенті України. — 2004. — № 1. — С. 257–264.
7. Алексеев, А. Комунальна власність: проблеми та перспективи [Текст] / А. Алексеев; за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева // 36. наук праць УАДУ. — К.: Вид-во УАДУ, 2002. — Вип. 1. — 464 с.
8. Забаштанський, М. М. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств комунального господарства [Текст] / М. М. Забаштанський // Актуальні проблеми економіки. — 2005. — № 6. — С. 25–29.
9. Лега, Ю. Г. Вдосконалення управління житлово-комунальним комплексом України в сучасних умовах розвитку національної економіки [Текст] / Ю. Г. Лега, Т. М. Качала, Н. Ф. Четова. — Черкаси: ЧДТУ, 2003. — 219 с.
10. Закон України «Про оренду державного та комунального майна» № 2269-ХІІ від 10.04.1992 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: \www/ URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2269-12>.

11. Інформаційна довідка щодо співробітництва України з Світовим банком [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=294420&cat_id=48396
12. Закон України «Про державно-приватне партнерство» № 2404-VI від 01.07.2010 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.
13. Гагарин, П. А. Государственно-частное партнерство как инструмент реализации масштабных проектов [Электронный ресурс] / П. А. Гагарин, Е. А. Двинянин // Аналитическое исследование от 14 марта 2013 г. — Режим доступа: <http://www.gradient-alpha.ru/assets/docs/PPP-Research-14.03.2014.pdf>.
14. Büllsbach, A. (Hrsg.). Staat im Wandel: mehr Dienstleistung — weniger Verwaltung; Eichhorn/Budäus [Text] / Alfred Büllsbach (Hrsg.). — Public Private Partnership — Neue Formen öffentlicher Aufgabenerfüllung. — 2006. — 350 p.
15. Button, M. A Practical Guide to PPP in Europe [Text] / M. Button (ed.). — Working, City & Financial Publishing, 2006. — 270 p.
16. Grimsey, D. Are Public Private Partnerships Value for Money? Evaluating Alternative Approaches and Comparing Academic and Practitioner Views [Text] / D. Grimsey, M. K. Lewis // Accounting Forum. — 2005. — Vol. 29, № 4. — 64 p.
17. Public Private Partnerships: Global Credit Survey [Text] // Standard and Poor's. — New York, United States, 2005. — 502 p.

ПУТИ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В ОБЪЕКТЫ КОММУНАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ УКРАИНЫ

В статье рассмотрены существующие пути привлечения частных инвестиций в объекты коммунальной собственности, проанализированы условия их введения. Проведен сравнительный анализ использования государственно-частного партнерства и модели госзакупок для объектов коммунальной собственности социального назначения. Обоснованы преимущества применения государственно-частного партнерства по сравнению с традиционной схемой привлечения частных инвестиций.

Ключевые слова: коммунальная собственность, инвестирование, государственно-частное партнерство (ГЧП), частный инвестор.

Чорний Богдан Петрович, аспірант, кафедра економіки і підприємництва, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», Україна, e-mail: bpchorni@gmail.com.

Чорний Богдан Петрович, аспірант, кафедра економіки і підприємництва, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», Україна.

Chornii Bogdan, National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute», Ukraine, e-mail: bpchorni@gmail.com

УДК 621.74

Лаврова Н. И.

ТЕХНИЧЕСКОЕ ПЕРЕООРУЖЕНИЕ ФОРМОВОЧНОГО УЧАСТКА ЛИТЕЙНОГО ЦЕХА НА ОСНОВЕ ВНЕДРЕНИЯ ПРОЦЕССА ИМПУЛЬСНОЙ ФОРМОВКИ

Проведенное исследование посвящено вопросам технического перевооружения литейного цеха на основе внедрения современных технологических процессов. Результаты данного исследования, описанные в статье, могут быть использованы при планировании и проведении мероприятий по модернизации участка формовки. Это позволит минимизировать директивный срок проведения технического перевооружения и решить задачу рационального распределения ресурсов на его выполнение.

Ключевые слова: техническое перевооружение, литейный цех, импульсная формовка.

1. Введение

Оборудование литейных цехов современных украинских промышленных предприятий в значительной степени исчерпало свой ресурс, так как может характеризоваться сегодня состоянием морального и физического износа. Вследствие этого, технологические процессы, выполняемые на этом оборудовании, не обеспечивают высоких требований к качеству литья. Получаемые отливки зачастую по своему товарному виду не отвечают требованиям заказчиков, а несоответствие фасонных отливок по геометрическим характеристикам и размерным показателям может, к тому же, способствовать снижению надежности металлообрабатывающего оборудования [1]. Поэтому исследования, посвященные решению вопросов планирования и организации мероприятий по техническому перевооружению, обеспечивающих возможность снижения директивных сроков

и рационального распределения ресурсов в процессе технического перевооружения являются актуальными.

2. Анализ литературных данных и постановка задачи исследования

Вопросам оптимизации технологических решений в условиях работы современных литейных цехов посвящена работа [2], в которой предложены системные подходы к формированию требований и эффективности решений, ориентированных на максимально достигаемый экономический эффект. Затронутые в данной работе технологические аспекты должны рассматриваться как часть мероприятий в контексте общего технического перевооружения машиностроительного предприятия [3–6]. При этом проведение модернизации участков литейного цеха может рассматриваться как альтернатива планированию и проведению комплекса ремонтных работ [7, 8].